

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กั่นดนามัลลกุล
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษณา รุ่งโรจน์วิทย์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการฟาร์มโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปและระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัย นายจิรวัดน์ แพงแสน รหัสนักศึกษา 2549000301

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กันตนามัสกุล (2) รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปและระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ 2) การจัดการการเลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปและระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ 3) การจัดการฟาร์มโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของการจัดการฟาร์มโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปและระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปซึ่งขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 2,016 ราย ในปี 2556 โดยการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของทาร์ยามานะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 10 ได้จำนวนตัวอย่าง 96 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และกลุ่มที่ 2 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ จำนวน 9 ราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไปส่วนใหญ่มีอายุ 31-50 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด และประสบการณ์การเลี้ยงเฉลี่ย 11.7 ปี ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จบการศึกษาระดับอนุปริญญามากที่สุด ประสบการณ์การเลี้ยงเฉลี่ย 11.6 ปี 2) การจัดการการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในระบบการเลี้ยงทั่วไปและระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ มีความคล้ายคลึงกัน ยกเว้นขนาดพื้นที่ฟาร์ม โดยเกษตรกรในระบบการเลี้ยงทั่วไปมีพื้นที่ฟาร์มเฉลี่ย 2.64 ไร่ (1 ไร่ เท่ากับ 1,600 m²) และเกษตรกรในระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ มีพื้นที่ฟาร์มเฉลี่ย 11 ไร่ 3) การจัดการฟาร์มโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ พบว่า การจัดการด้านแหล่งที่มาของสัตว์และการจัดการฟาร์มมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด และ 4) ปัญหาการจัดการฟาร์มโคนมของเกษตรกรในระบบการเลี้ยงทั่วไป ได้แก่ อาหารสัตว์ พันธุ์สัตว์ สุขภาพสัตว์ การบริหารจัดการ และราคาน้ำมันดิบ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การลดต้นทุนค่าอาหาร การตรวจสุขภาพสัตว์อย่างสม่ำเสมอ และการสร้างโรงเรือนแยกสัตว์ป่วย ส่วนเกษตรกรในระบบการเลี้ยงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ พบปัญหาการจัดการอาหารสัตว์จากระบบเกษตรอินทรีย์ ข้อเสนอแนะ คือ การเก็บพืชอาหารสัตว์ให้เพียงพอในฤดูแล้ง และการรวมกลุ่มซื้ออาหารสัตว์

คำสำคัญ ฟาร์มโคนม มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ จังหวัดสระบุรี

Thesis title: Dairy Farm Management in Conventional Farming Systems and Organic Livestock Standard Farming Systems, Muak Lek District, Saraburi Province

Researcher: Mr. Jerawat Pangsang **ID:** 2549000301;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Dr. Chittima Kantanamalakul, Associate Professor;

(2) Dr. Ajchara Pothidee, Associate Professor; **Academic year:** 2017

Abstract

This research aimed to study 1) the general characteristics of dairy farmers in conventional and organic livestock standard farming systems. 2) the management of dairy farms in conventional and organic livestock standard farming systems. 3) the management of dairy farms according to organic livestock standard, and 4) the problems and suggestions of the dairy farm management in conventional and organic livestock standard farming systems.

The study population were 2 groups of dairy farmers in Muak Lek District, Saraburi Province. Group 1 was a total of 2,016 dairy farmers in the conventional livestock production system who registered with Livestock Office in Muak Lek District, Saraburi Province in 2013. The sample size was 96 people, which was calculated from Taro Yamane's Formula at the error level of 10% , and selected by simple random sampling. Group 2 was the dairy farmers in the organic livestock standard farming system by collecting data from all population 9 people. The data was collected by using a questionnaire. The data obtained was analyzed by descriptive statistics, including percentage, mean, maximum, minimum and standard deviation of the data

The research results indicate as follows: 1) The general characteristics of dairy farmers was found that the dairy farmers in the conventional livestock farming system aged between 31-50 years old, mostly graduated with the elementary education, and gained 11.7 years of dairy farm experience. the dairy farmers in the organic livestock standard farming system aged between 41-5 years old, mostly graduated with the diploma, and gained 11.6 years of dairy farm experience. 2) The management of dairy farms in the conventional livestock farming system was similar to the management of dairy farms in the organic livestock standard farming system, except farm area. The dairy farmers in the conventional livestock farming system possessed average farm area of 2.64 rai. (1 rai = 1,600 m²) the dairy farmers in the organic livestock standard farming system possessed average farm area of 11 rai 3) The management of dairy farms according to organic livestock standard indicated that the management of cattle sources and farm management were at the highest level. 4) The problems of farm management in the conventional livestock farming system were in aspects of feed, breed, animal health, management, and raw milk prices. The Suggestions of those were reducing the cost of cattle feeds, the regularly health examination of cattle, and separating shelters for sick cattle. The problems of farm management in the organic livestock standard farming system were the procurement of feed from organic farming system. The suggestions of those were the sufficient keeping of grasses for cattle through the drought season, and grouping in order to bargain cheaper cattle feeds.

Keywords: Dairy farms, Organic livestock standard, Saraburi Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กันตนามัลลกุล และรองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา โพธิ์ดี อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ยิ่ง และตรวจ แก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความกรุณาอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจตลอดเวลาที่ ศึกษา ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณคุณรองศาสตราจารย์ กษิธิศ อื้อเชื้อชาตฤทธิ ที่ให้การตรวจสอบเนื้อหาและข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศศิธร นาคทอง อาจารย์ประจำภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตรกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์และ กระบวนการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพฤติ เกิดชูชื่น กรรมการผู้จัดการบริษัท แครี่โฮม จำกัด และ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม อำเภอแม่เหล็ก จังหวัดสระบุรี ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล และให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาที่ให้กำลังใจและให้ คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ตลอดการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ มารดาและบิดา ที่สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานตามความเหมาะสมต่อไป

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตาแด่ มารดา บิดา และครูอาจารย์

จิรวัฒน์ แพงแสน

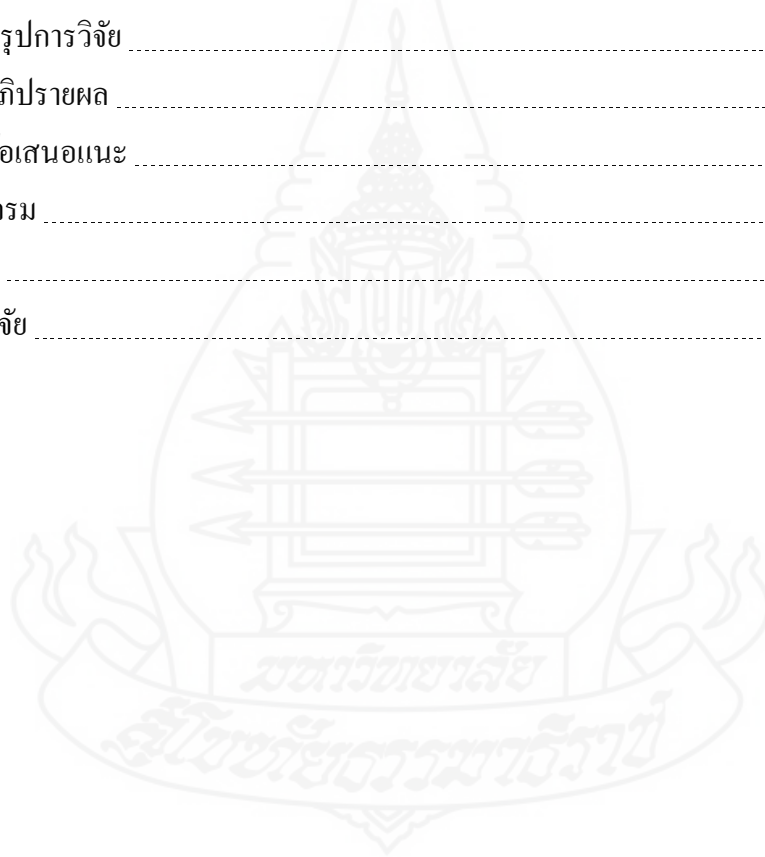
สิงหาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
สถานการณ์การเลี้ยงโคนมของประเทศไทย	5
สถานการณ์การเลี้ยงโคนมในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี	7
การจัดการการเลี้ยงโคนม	8
มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	24
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร	28
ตอนที่ 2 การจัดการการเลี้ยงโคนม	40
ตอนที่ 3 การจัดการฟาร์มโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์	66
ตอนที่ 4 ปัญหาการจัดการฟาร์มโคนม	70
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปการวิจัย	78
อภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	90
ประวัติผู้วิจัย	100

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	จำนวนโคนมและผลผลิตน้ำนมดิบและการบริโภคนมพร้อมดื่มของไทย พ.ศ. 2552-2556	6
ตารางที่ 2.2	จำนวนผู้เลี้ยงโคนมและจำนวนโคนมในอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2552-2556	8
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกร จำแนกตามระบบการเลี้ยง	29
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรจำแนกตามระบบการเลี้ยง	38
ตารางที่ 4.3	พันธุ์โคนมฟาร์มเกษตรกร จำแนกตามระบบการเลี้ยง	41
ตารางที่ 4.4	จำนวนโคนมของฟาร์มเกษตรกร จำแนกตามระบบการเลี้ยง	42
ตารางที่ 4.5	ประเภทของโคนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	43
ตารางที่ 4.6	แหล่งที่มาของโคนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	48
ตารางที่ 4.7	ลักษณะพื้นที่ในการใช้เลี้ยงโคนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	49
ตารางที่ 4.8	ขนาดพื้นที่ฟาร์มที่ใช้เลี้ยงโคนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	50
ตารางที่ 4.9	ขนาดพื้นที่แปลงหญ้าจำแนกตามประเภทการเลี้ยง	51
ตารางที่ 4.10	ที่ตั้งฟาร์มโคนมห่างจากศูนย์รับนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	52
ตารางที่ 4.11	จำนวนโรงเรือน จำแนกตามระบบการเลี้ยง	53
ตารางที่ 4.12	ประเภทของโรงเรือน จำแนกตามระบบการเลี้ยง	54
ตารางที่ 4.13	ลักษณะของโรงเรือน จำแนกตามระบบการเลี้ยง	55
ตารางที่ 4.14	รูปแบบของโรงเรือน จำแนกตามระบบการเลี้ยง	56
ตารางที่ 4.15	อาหารที่เลี้ยงโคนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	58
ตารางที่ 4.16	ประเภทของอาหารหยาบ จำแนกตามระบบการเลี้ยง	59
ตารางที่ 4.17	แหล่งที่มาของอาหารหยาบ จำแนกตามระบบการเลี้ยง	60
ตารางที่ 4.18	รูปแบบการให้อาหารหยาบ จำแนกตามระบบการเลี้ยง	61
ตารางที่ 4.19	แหล่งที่มาของอาหารข้น จำแนกตามระบบการเลี้ยง	62
ตารางที่ 4.20	การตรวจสอบคุณภาพน้ำนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	63
ตารางที่ 4.21	วิธีการรีดนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	63
ตารางที่ 4.22	ช่วงเวลาในการส่งนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 วิธีการขนส่งนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	65
ตารางที่ 4.24 ระยะเวลาการขนส่งนํ้านมไปยังศูนย์รับนม จำแนกตามระบบการเลี้ยง	65
ตารางที่ 4.25 ระดับการปฏิบัติในการจัดการฟาร์มตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกร ฟาร์มโคนมอินทรีย์	67
ตารางที่ 4.26 ปัญหาการจัดการฟาร์มโคนมในระบบการเลี้ยงทั่วไป	70
ตารางที่ 4.27 ปัญหาการจัดการฟาร์มโคนมตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์	74

